

ПО ТАЙЗІ В ДОЛИНАХ

По тайзі в долинах причаїлась осінь
І червоні рани на горобині.
Я тобі останнє „прощавай“ приносив
І воно вмирало десь у даліні.

Ген, в осінніх даях танули зігнани,
Ген, в осінніх даях, наче давні сні,
Та котились роси з жовтого убрання,
Падали сльозами з ран горобини.

Спогадання роки занесли з собою,
І тайга не сниться більше вже мені,
Та розлука в серці розцвіла журбою,
Мов криваві рани на горобині.

Кожну весну терен квітве за полями,
Я про інше щастя марю, мов у сні...
Та тоді зненацька спалахнуть вогнями
Ті червоні рани на горобині.

— Пізнаю свою стежку. — Але збентежився:
— Чому провал відділив її від ясного, осяяного шляху?

Товаришка вимовила з вагою:
— Твоя стежка бур'яніла, коли ти трудився на інших ділянках. Відвоював її боліголов, коли ти, замість уперто простувати до вічного живця, аж надто збочив до буденщини і похилив голову перед ситими фарисеями. Сьогодні твоя стежка споласна, бо ти кинув свою келію, щоб зблизнитись до тих, що шукають на небі за вічними зорями.

— Я дістав запрошення від них.
— Не вони запросили, та добре, що ти прийшов. Зріж дорешти свою болячку, зосередься, щоб не втрачати того, що перед тобою.

— Чому ж я не дістав саронської квітки в кліюбі?
— Ти маєш у руці квітку, дотого не забув же, що колись дістав від мене троянду.

— Вона зів'яла, а квіт дикорії гіркий.
— Не пожалій зусиль, щоб він, рощений твоєю кров'ю і пещеним подихом любови, збувся гіркоти.

Городничий підняв голову, товаришка кінчила:
— Не відмовляй таланту, правди і сили комусь, хто це шумить, або не з того боку надходить, відкіля ми ждали його. Ти знаєш, чи не вип'є він із живця? і то повний кухлик?

3.

З павільону пливли танкові мелодії, а на лавках, уздовж кущів, молоді пари поспіліталися тонами танга і коханням. Та пара, що не купила квіток на пляжу, цілувалася так палко, що Городничий і товаришка не сполосили їх.

Рада письменників засідала ще.
— Молоді друзі! — привітав їх Городничий — не можу і не хочу далі мовчати...

— Відкіля ви привели таку милу товаришку? — перепитав бойовики безцеремонно.

— Не скажу, хто кого веде? — відповів Городничий.

— Вам за трояндами дивитись, — доповіла діва — а прийде пора — сама принесу айстри.

— Друзі молоді, — докінчив свою думку Городничий. — Не я, але ж і не ви копали кришницю, а живець — вічний. Крім таланту не треба інших вартових на стежці до сяйденних кугав. Спорожнімо пугар за тих, що — не на ковадлі — твердо виконують іманентними засобами новий світ правди, рівності, волі. А декрет на місячний відпочинок у вашій оселі міг би секретар перекреслити, але...

І бо й о в и к : О, це ви, добродію? Мені треба розмовитися з вами.

— Про нагороду за новелю? вже не треба, — заспокоював Городничий і не спускав очей із закоханої пари без квітка, — перепишіть мій декрет на них, — показав Городничий рукою. — Хай вони подихають карпатським повітрям і проспівують на Чорногорі похвалу Життю і Музі і там нехай сплодять поета. Він виспіває пісню, якої ждемо десятки літ.

Товаришка вручила Городничому айстри, що ними була заквітчана, вийшла полюю, з-під поли і дитистою сукнею.

— Джуліетта! скрикнули бойовики — Наша Джуліетта, Музо наша! Ти велася під руку з тим, що вже по той бік? і як передіглася до його!

— Квітки намі в'януть, шати мої змінюються — река діла — але кугав не вичернюються, а я подругою кожному, хто шукає власного слова і примує до вічного живця на орлиних висотах.

Городничий ламався коротким мент, поки вилетів різко:

— Соколами злітайте! Учились ви лету від нас, проте літайте по-своєму. Коби тільки вітер не збивав вас, коби вище і вище, аж до зір! І ближче сонця!

Обернувся до першого з молодих і вирік:

— До вас усіх це слово: Gen 'du voran!

MEMENTO!

Городничий писав. Менше, ніж звичайно, розбігався думками на всі боки та далеченько і рідше завірав до книжок та записок — провірювати. Тому і не завважив, коли з'явився гість. Жінка. Не першої весни троянди розцвітали, але самопевністю, повагою, яка ж гарна була! Така шалхотна її постать, що хіба довгий ряд гордих предків видав її на світ. Городничий мусів дивитися в її очі, бо їх огонь був відблиском вічної ясности.

— Вітай причино моєї радості!

— Часто я на устах людей, навіть накликають мене, але щоб хтось радо мене вітав?

— Я радий тобі, бо ти не чужа, я немов пізнаю, наче пригадую твій голос і з тобою пісню співав би.

— Про пісню, то вже в поета питати. Я прийшла висповідати тебе за твою творчість.

— Аж дивно мені. Цікавилася нею?

— Я твоя Муза.

— Та, що двічі привітала мене? Моя недосяжна мрія? Та, що наблизила мене до шляху на сонцем залиті шпалі?

— А був ти мені вірний?

— Йиття брало у мене більше жертв, ніж звичайно від пишучої братії.

— І ти, і я, і ми всі в житті. Хто не кволий, тому дав воно надхнення, обсервацію, розкриває багатюще джерело творчости.

— Виллю, я кволий. Духова структура...

— Годі спитися „festina lente!“: збираєшся сто літ жити, а працювати ще в дев'яностому?

— Ти сказала.

— Як же ти підходив до самої творчости?

— Мене цікавили тільки нерозв'язані проблеми і тільки так довго, поки були нерозв'язані.

— Так робив Леонардо да Вінчі. Він розв'язав небагато своїх проблем, а розв'язавши — кидав, не дбаючи про остаточне оформлення. Але да Вінчі був геній, а геній, надлюдина, здіймається над межі простору й часу, працює для вічности.

— Ліценція поетика! Я далекий і від мегаломанії і від комплексу меншевартости, але не втрачав і не втрачаю віри в себе.

— Не беручи при тому життя реально.

— Твоя правда. Я наче в сонності, в чомусь непродуктивному та незабутньому перебрив свої роки.

— І недописаних листочків назбиралося?

— Повні три портфелі.

— Коли ти за життя не зміг спродати їх сам, то і спадщиною вже ніхто не подікавиться. Ти думав?

— Так буде, як ти сказала.

— Як ти оформлював свої ідеї?

— Моє оформлення мене самого не вдовольало навіть 48 годин, а кожна нова спроба — було мені здійснювати вгору млявий камінь. Чираз я, роздратований, відвертався плечима.

— Зразкова витривалість, одне з двох крил, що здійснюють духа горі життєвих тягот та турбот. І дивуєшся, що не спромігся на силу слова і влади душ не здобув?

— Ти влучила в отверту рану.

— А чи кожне оформлення ти і закріплював?

— Ні, чираз любувався я в самій тихій екстазі.

— Ти, думаю, повинен знати про ненароджених дітей Івана Франка? про невиспівані співи його?

— Не штука це знати, шкода, що не відаємо, який атом його великого духа та й чому не інкарнувався в слово?

— А від найбільшого мистця, Михайла Коцюбинського ти навчився носити нотатник у кишені?

— Не навчився, принагідні ж записки розгублювалися. Крім цього я такий майстер, що латаю кривлю, добудовую дашки, причілки і ганки; часом стовпи та плити ставляю в готовій будівлі, а траплялось і підвалити провірювати.

Так визнав Городничий, але допит почав нарешті втомляти його, бо ще ж і голос Музи підвищав та стискався, тому Городничий поглянув у її очі. Огніки в них палахкотіли гостріше, але ж і краска висихала, зеленкавість бідніла. Моторошно робилося Городничому і він запитав, чому гостя втрачає привітність?

— Бо я прочистила тобі твою стежку, а ти й далі протоптував якісь бокові піхурки і по-своєму тільки шів душі вкладав у виконувану роботу, другу ж половину зберігав на колись, для чогось, кудись.

— Твоя правда. Легкодушно розпоряджався я часом, засобами і силами, як мої атенати, козаци.

— Призбирав же ти свої публікації на потребу перед ким із тих предків виказатися, що й ти воював, щоб „не пропала козацька слава“?

Вдруге поглянув Городничий на свою Музу, а вона впроросла вгору і зробилася товша, її очі прошивали двома сталевими мечами. Дивився Городничий — ці очі вагло згасли. Тоді в тривозі великий він визнав:

— Ні, не призбирав.

— Маєш хоч бібліографічний список?

— І списла не маю — вже аж крикнув Городничий і докинув:

— Чому ж ти, та й яким правом ведеш такий допит?

— Бо я твоя смерть, а не знаю, чи й тепер вийду з цієї кімнати без тебе.

Тарнів у серпні 1943 р.

* Спіши помалу.

Охрім Судомора, Київ „Півник, курочка і хитра лисичка“ ілюстрація до казки (аквар.-гваш)